

PODLE DÁNSKÉ STUDIE CHYTRÁ ZAŘÍZENÍ NEGATIVNĚ OVLIVŇUJÍ KOMUNIKACI MEZI DĚTMI

Lukáš KUBALA

Již několik měsíců se vedou diskuse o využívání a zákazech mobilních telefonů ve škole. Média pravidelně informují o sporech mezi mnohými řediteli základních škol, kteří jsou pro zákaz telefonů i o přestávkách, a Českou školní inspekcí, která varuje před neodůvodněným zásahem do soukromého vlastnictví dětí. Na webu E-bezpečí vyšly již dva komentáře, které se vyjadřují k této problematice. Ovšem tentokrát se nebudeme zabývat úlohou školních přestávek ani nepřesnostmi a mýty, které se objevují ve veřejné diskusi. Podíváme se, co si o tom myslí přímo děti ze základních škol.

V roce 2017 vyšla dánská studie [Dopad iPadů na dobu přestávky na základních školách](#). Jedná se o kvalitativní výzkum, který zahrnuje rozhovor s deseti žáky ze tří škol v kodaňské oblasti, kterým školy zdarma poskytly iPady do hodin i na přestávky. Jednalo se o žáky z prvního, pátého, šestého, osmého a devátého ročníku. Cílem studie bylo popsat zkušenosti dětí a jejich vnímání změn, ke kterým ve škole po zavedení tabletů došlo. Líčí tak své pocity, postoje a přesvědčení. Deset respondentů samozřejmě není moc velký vzorek, nicméně děti popisují přesně to, co již bylo řečeno ve výše zmíněných komentářích. Ukázaly se také významné rozdíly mezi mladšími a staršími ročníky.

Výsledky - žáci 1. stupně ZŠ

Úvodní rozhovor s prvňáčky ukázal, že žáci v této věkové skupině mají relativně málo zkušeností se zařízením jako je iPad. Podle vlastních slov **„jsou příliš mladí na to, aby vlastnili smartphone/tablet“**. Učitelé poukázali i na fakt, že žáci mají na prvním stupni zakázáno používat tablety během přestávky. Tento zákaz byl reakcí na stížnosti rodičů, které se začaly objevovat již na konci prvního týdne, kdy školy získaly iPady. Poté, co je žáci obdrželi, začali na nich doma sledovat videa a hrát hry. Jedna dívka uvedla, že hrát hry na tabletu je mnohem zábavnější než na počítači.

Na otázku, jak se děti cítily, když dostaly iPad, jeden žák odpověděl, že ze všeho nejdříve na nich chtěly mít nějaké hry. Studie tak naznačuje, že pokud takto malé děti budou mít povoleno ve volném čase používat chytrá zařízení, budou je využívat především k hraní her.

Výsledky - žáci 2. stupně ZŠ

Žáci ve věku 11-13 let měli k tabletům během přestávek neomezený přístup. **„Už si přesně nepamatuju, jaké to bylo ve škole před iPady. Většina lidí na nich je a hraje. Samozřejmě, není to špatné, dostat iPad. Ale když si ho pak nepřinesete do školy s sebou, jste tak nějak ztraceni.“** Její spolužák dodává: **„Kdysi před iPady by všichni byli venku na hřišti a hráli hru „Ost“ nebo fotbal, ale dnes... Často se stane, že si na něm někdo hraje a když ho někde nechá, je to pro něj konec světa.“**

Další dívka říká: **„Ano, je to velká škoda, že si většina na iPadech hraje a nejdou se s námi ven nadýchat čerstvého vzduchu.“** Podle jejího názoru je v pořádku, pokud někteří spolužáci zůstanou ve škole a využijí volný čas podle svého. Mrzí ji však, když je někdo na tabletu každou přestávku a ona přitom venku s přáteli zažívá tolik legrace. Ovšem ostatní toho nejsou součástí, jsou vlastně vyloučeny z komunity dětí.

Podobné chování popsal i chlapec, který svého kamaráda požádal,

zda by svůj iPad nemohl na chvíli odložit a jít s ním ven. Dostalo se mu odpovědi: „**Ne, radši zůstanu tady a budu hrát.**“

Podle některých dětí tak pouhá přítomnost iPadů může za změnu chování jejich spolužáků, na které má negativní dopad. „**Než jsme dostali iPady, bylo to jiné. Tehdy by se všichni doopravdy zúčastnili čehokoliv, co bychom se rozhodli hrát. Bylo to uděláno tak, aby se všichni zapojili, ale teď... Teď jsou ty časy pryč.**“

Pro děti se stal iPad jednou z nejdůležitějších věcí, kterou měly neustále po ruce. Jedna dívka se vyjádřila takto: „**Cítíte se, jakože... Je vedle vás a je velice těžké nehrát si s ním během přestávky. Pořád o něm víte. Cítíte, že nemůžete dělat nic, co by ho nezahrnovalo.**“

Během diskuse s dětmi padla otázka: Pokud by všichni používali iPad, nemohlo by to podnítit společenskou činnost? Odpověď byla překvapující: „**Když spolu sedíme, jsme na svých iPadech. A to je to, co všichni děláme. Nemyslím si, že bych se s ostatními zároveň i bavil. Většinu času bych byl zaměstnán svým iPadem.**“ To potvrzuje i dívka, která vysvětluje, jak na její výzvy reagovali ostatní uživatelé: „**Jsou jimi (iPady) jednoduše trvale zaměstnání. A jakmile se na ně s něčím obrátíte, řeknou jen *hmmm*, nebo vůbec neodpoví, a to je celkem frustrující.**“ Podle odhadů pouze 3 z 21 žáků nepoužívalo svá chytrá zařízení k hraní her, sledování videí nebo kontrole sociálních sítí.

Našli se také ti, kteří si uvědomovali možná rizika spojená s neustálým používáním tabletu. Za příklad dávali bolesti hlavy, pálení očí nebo problém se soustředit. Přesto tito jedinci sami zažívali obtíže spojené s používáním iPadu. Jedna dívka si stěžovala, že jakmile jde večer spát, matka jí z pokoje odnese tablet, aby nemohla kontrolovat Instagram apod. Její kamarádka dodala, že doma může hrát hry pouze hodinu denně. Ovšem přiznala, že její starší bratr, který navštěvuje stejnou školu, pravidlo porušuje a stále více volného času tráví hraním her. „**Nikdy není schopen se mnou mluvit, pozdravit mě nebo cokoli jiného. Hraje, jakmile dorazí domů, po večeři a předtím, než jde spát.**“

Nejstarší žáci

V osmé třídě zazněly podobné zkušenosti. Osmáci uvedli, že mnoho z nich chodilo ven hrát fotbal a když dostali iPady, začali své přestávky trávit hraním her na tabletu. Podle svých slov zkrátka vyměnili fyzickou aktivitu za Facebook, YouTube a hry.

Nicméně vliv iPadů na ně neměl úplně stejný vliv, jako na děti ve věku 11-13 let. Jeden z chlapců prohlásil: **„Moji spolužáci nyní ztratili zájem o iPady, jelikož na nich byli neustále. První půl rok lidé moc ven nechodili, protože iPad a zábava s ním spojena byla pro ně novinka. Teď už chodí zase ven. Vypadá to, že se z toho zotavili.“** Tento návrat ke „starým“ zvykům nebyl vyvolán přímými zásahy dospělých či rodičů, ani to nebylo způsobeno rozhodnutím nebo diskuzí, kterou spolužáci mezi sebou udělali. Proč tedy upadl zájem o tato zařízení? Nabízí se vysvětlení, že zájmy dítěte se v pubertálním věku posouvají jinam. Dítě v osmé třídě přirozeně řeší úplně jiné věci než na prvním stupni. Žáci tvrdili, že rostoucí nuda s iPady souvisela s povolením opustit školu během přestávky a možností navštívit blízké obchodní centrum. Přesto i takto staré děti popsaly technologie jako nenahraditelnou součást dne kvůli hraní her a sledování filmů. Jeden z chlapců se přiznal, že ačkoliv má už v deset hodin večer spát, tajně se na svém iPadu dívá na filmy ještě dlouho do noci.

Výzkumníci se ptali dětí, zda zaznamenaly změny ve vztazích s vrstevníky i mimo školu. Jedna z odpovědí byla: **„Když přijdete ze školy domů, pořád si spolu dopisujete, myslím s kamarády na iPadu. Takže ne, nemyslím si, že iPad něco změnil.“** Následovala otázka, zda vědí o kamarádech, kteří používají iPad nadměru. Přihlásil se chlapec, který hraje badminton. Jeho spoluhráč si prý dává při hraní pauzy, aby zkontroloval svůj účet na Snapchatu. **„Je hodně závislý,“** dodává.

Žák z deváté třídy nadšeně vyprávěl, že si v rámci školního dne užívá společnost svých spolužáků. Tvrdí, že o přestávce má jeho mozek čas na odpočinek a že je to také chvíle pro socializaci s ostatními. Domníval se, že používání chytrých zařízení je během přestávky zcela pochopitelné a přijatelné, protože přesně to zařízení umožňují. Nicméně zjistil, že z těchto chvil vytěží nejvíce, když bude offline. Vyzval proto své spolužáky, aby během

přestávky hráli společenskou hru 20 otázek. Podle něj totiž při online komunikaci chybí lidem řeč těla. **„Je jednodušší zjistit, jestli je někdo našťvaný, šťastný nebo smutný, když s tím člověkem jste, než když si s ním píšete na nějaké internetové stránce. Opravdu je o moc jednodušší poznat, jak se lidé cítí, když jste s nimi a můžete je pozorovat.“** S tím nelze než souhlasit, neboť společenské hry u dětí trénují celou řadu sociálních dovedností – přímá komunikace, projevování emocí a reakce na ně, rozvoj kamarádství a přátelství. A co je také důležité, dítě se učí řešit konflikt. Což během hraní her na tabletu s jasně stanovenými pravidly, které nelze porušit, nejde.

Shrnutí

Jak zmiňuje samotná studie, technologie ve formě tabletových počítačů má dnes jako nástroj zásadní význam na učení a vzdělávání. Tablety i mobilní telefony podporují vzdělávací aktivity, díky internetu poskytují přístup ke zprávám, encyklopedickým záznamům a elektronickým knihám. Ovšem kromě toho mají tato zařízení možnost poskytnout dítěti okamžitou zábavu, např. hraní her nebo sledování videí.

Během výzkumu bylo v nejnižších třídách používání iPadů omezeno pouze na výuku a mimoškolní aktivity. Žáci dostávali od pedagogů konkrétní pokyny, jak s iPady zacházet, a regulovali jejich interakci se zařízením. Studie se tak zaměřila především na žáky pátého a šestého ročníku, kteří jasně popisují změny, jež nastaly po obdržení iPadu. Tablety dostaly přednost před ostatními aktivitami, děti přestaly sportovat a komunikovat se spolužáky.

Podobný vliv měly iPady i na žáky osmého a devátého ročníku. Avšak přibližně po šesti měsících o ně ztratili zájem. Příčinou bylo nalezení vhodné alternativy vyplňující jejich volný čas. Tento scénář však nenastal u žáků ve věku 11-13 let. Přestože od obdržení iPadů uplynulo půl roku, nebyly zjištěny žádné změny v chování. Tablety je i nadále plně zaměstnávaly během přestávek.

Ačkoliv se většina dětí vyjádřila, že chytrá zařízení jako smartphone či tablet mohou měnit jejich společenský život, většinou jen nejstarší žáci měli reflektující pohled na případné návykové chování svých vrstevníků a spolužáků.

Závěr

Studie naznačuje, že **chytrá zařízení mohou narušovat komunikaci mezi dětmi během školních přestávek**. Kromě uvedených příkladů může být ve třídě dítě, které se bojí zapojit do společenských her. Aby se tomu vyhnulo, šáhne raději po tabletu nebo smartphonu. **Jeho zařízení se tak podle výzkumníků může stát příčinou antisociálního chování**. Jde však o riziko, které nelze potvrdit pouze na základě výsledků této studie. Také je potřeba zdůraznit, že studie byla vypracována na malém souboru respondentů v omezeném časovém rámci. Navíc se omezuje na jedno prostředí.

Z rozhovorů je patrné, že **mnozí žáci si uvědomují rizika spojená s nadměrným používáním chytrých zařízení**. Žáci z pátého ročníku uvedli, že po delším časovém úseku, kdy sedí u počítače nebo si hrají s iPadem, je dobré udělat si pauzu, protáhnout se a nadýchat čerstvého vzduchu. **To se podle svých slov dozvěděli od rodičů. Ovšem nelze očekávat, že by si děti tyto návyky mohly osvojit sami**. Podle studie by školy, které poskytují žákům tablety nebo jiná chytrá zařízení, měly zároveň přijmout opatření, která umožní žákům dosáhnout společensko-emocionálního učení během přestávek.

Pro E-Bezpečí
Lukáš Kubala

Zdroje:

Shilhab, T. Impact of iPads on break-time in primary schools—a Danish context. Oxford review of education, 2017. Vol. 43, NO. 3, 261-275.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03054985.2017.1304920>